

บทวิเคราะห์หัตถ์อักษรโลกปที่ปกสาร ปริจเฉทที่ ๕

ในการตรวจชำระและวิเคราะห์หัตถ์อักษรโลกปที่ปกสาร ปริจเฉทที่ ๕ นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีเรื่องสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์อยู่หลายเรื่องด้วยกัน แต่งานนี้ได้มีผู้วิจัยมาก่อน และในการวิจัยแต่ละครั้ง ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ทั้งทางด้านผู้แต่ง ที่มา ลักษณะต้นฉบับตัวเขียน ส่วนวนและภาษามาย่างแล้ว ผู้วิจัยจึงจะเลือกศึกษาวิเคราะห์ เฉพาะเรื่องที่สนใจเป็นพิเศษ เช่น การใช้คำต่าง ๆ ในฉันทลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็น เรื่องที่เกี่ยวกับปริจเฉทที่ ๕ ที่ได้ตรวจชำระโดยตรง ส่วนเรื่องอื่น ๆ ได้มีผู้วิเคราะห์ มาแล้ว ผู้วิจัยจะกล่าวแต่เพียงย่อ ๆ เท่านั้น

ประวัติพระเมธังกร

พระเมธังกร เป็นภิกษุชาวพม่า มีชีวิตอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ใน สมัยเดียวกับภิกษุชาวพม่าชื่อพระธรรมกิตติเถระผู้แต่งคัมภีร์ปารมิมมหาศตก ท่านเคย เดินทางไปศึกษาที่ประเทศลังกาและได้อุปสมบทใหม่กับพระภิกษุฝ่ายอรัญญวาสีในอุทก- เขปสีมา ที่สระกลัมพะ มีพระวันรัต เป็นอุปัชฌาย์ มีพระราหุลภทเป็นกรรมวาจาจารย์

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาต่อไป ความคิดในเรื่องนี้มี ๒ ทาง คือ ทางหนึ่ง คือพระเมธังกรเป็นภิกษุชาวลังกา (ความเห็นของสมเด็จพระยาค่างง ราชานุภาพ, บานแผนกของคัมภีร์นี้ที่ว่า "พระเมธังกรมหาเถระผู้เป็นอลังการแห่งเชื้อ- สายของพระเถระ ๗ องค์ ผู้เป็นอรัญญวาสีในทวีปสิงหล" อีกความเห็นหนึ่งว่า พระเมธังกร เป็นชาวพม่า (Geiger, Malalasekera, ศาสตราจารย์).

หลังจากศึกษาเล่าเรียนอยู่ในประเทศลังกาในระยะหนึ่ง ได้กลับมาอยู่ในนครมุตติมะ และได้เป็นอาจารย์ของพระราชมารดาของพระเจ้าเสติภินทะ ในระยะที่ท่านกลับมา อยู่ในพม่านี้ ท่านได้แต่งคัมภีร์โลกปที่ปกสาร ต่อมา พระเมธีกรได้เดินทางจากพม่า มาอยู่สุโขทัยซึ่งจะเป็นปีใดไม่ปรากฏ ได้เป็นสังฆราชฝ่ายอรัญญวาสี อยู่ที่วัดอัมพนา- ราม และได้เป็นอาจารย์ของพระมหาธรรมราชาลิไท

พระเมธีกร มรณภาพเมื่อใดไม่ปรากฏ

ที่มาของเนื้อเรื่อง

คัมภีร์โลกปที่ปกสาร ปริจเฉทที่ ๕ นี้ ปรากฏว่ามีหลักฐานในคัมภีร์ต่าง ๆ ดังนี้

ก. พระไตรปิฎก ที่นับว่าสำคัญมากได้แก่

๑. ตอนพระพุทธเจ้าปรินิพพาน (ฉันทที่ ๔๔ - ๔๕) การถวาย พระเพลิงพระพุทธสรีระ (ฉันทที่ ๔๔ - ๔๕) การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแจกไป ยังนครต่าง ๆ (ฉันทที่ ๕๔ - ๕๕) จากมหาปรินิพพานสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค

๒. เรื่องพระเจ้ามหายานาทะ (ฉันทที่ ๑๐๓๑ - ๑๓๓๓) จาก จักกวัตติสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค

* เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์, โลกปที่ปกสาร ปริจเฉทที่ ๑ และ ๒ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, แผนกวิชาภาษาตะวันออก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย, (๒๕๒๒), หน้า ๑๖ - ๒๐.

๓. เรื่องอุคตรกฤทวิป (ฉันทที่ ๑๔๔๒ - ๑๔๔๔) มาจากอาฎานาฎิยสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค

ข. จากอรรถกถาพระไตรปิฎก

๑. เรื่องปฐมสังคายนา จนถึงจตุตถสังคายนา ประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช จากสามันตปาสาทิกา เล่ม ๑ พาหิรณิทาน

ค. คัมภีร์อื่น ๆ

- รายพระนามของพระมหากษัตริย์ในประเทศอินเดีย ตั้งแต่พระเจ้าสมมทิวราชจนถึงพระเจ้าอโศกมหาราช และรายพระนามของพระมหากษัตริย์ในประเทศลังกา ตั้งแต่พระเจ้าวิชัยจนถึงพระเจ้าสัทธาติสสะ พระอนุชาของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ จากคัมภีร์มหาวงศ์

- เรื่องสาธุกุมารและอโศกมาลินี น่าจะมาจากรสวาหินี

การใช้รูปแบบในการประพันธ์

พระเมธีกรใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ที่เรียกว่าฉันททั้งหมด ฉันทที่ใช้ในการรจนามีจำนวนทั้งสิ้น ๑๔๔๕ บท แบ่งออกได้ดังนี้

๑. ปฐมวรรคฉันท ๑๔๔๒ บท
๒. วสันตคิลฉันท ๒ บท
๓. มาลินีฉันท ๑๐ บท
๔. สัทธราฉันท ๕ บท

รายละเอียดและลักษณะบังคับเกี่ยวกับฉันทเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถหาอ่านได้ในตำราอื่นโดยไม่ยากนัก จึงมิได้นำมากล่าวในที่นี้

ตนฉบับตัวเขียนคัมภีร์โลกปฐพีปกสารนี้ เป็นคัมภีร์ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายคัมภีร์หนึ่ง จึงได้มีผู้คัดลอกและจัดสร้างไว้ในพระพุทธศาสนาหลายครั้งหลายคราวด้วยกัน

เฉพาะที่มีรายชื่ออยู่ในหอสมุดแห่งชาติและจังหวัดเพชรบุรีมีดังนี้คือ

ค้นฉบับโลกัปกที่ปกสารที่อยู่และพบขณะคนกว่าวิจัย

เลขที่	ลักษณะคัมภีร์	ไม้ประกับ	ตู้	ชั้น	จำนวนผูก
๑.	ทองทึบ	ธรรมคา	๒๕	๕/๓ก.	๑๐
๒.	"	"	๒๑	๕/๓น.	๑๐
๓.	"	"	๒๑	๕/๑ก.	๑๐
๔.	"	"	๕๕	๒/๓	๑
๕.	"	"	๑๒๗	๕/๔	๑๑
๖.	"	"	๕๕	๖/๑	๑
๗.	ล่องซาค	"	๒๑	๕/๓น.	๑๑
๘.	"	"	๒๓	๑/๒ก.	๑
๙.	"	"	๑๒๗	๓/๑	๒
๑๐.	"	"	๑๒๗	๔/๔	๑๑
๑๑.	"	"	๑๒๗	๕/๕	๑๐
๑๒.	"	"	๑๐๑	๕/๓	๕
๑๓.	"	"	๑๐๐	๒/๒	๕
๑๔.	ทองทึบ	ลายทองจีน	๑๒๗	๕/๓	๑๑
๑๕.	"	รคนำคำ	๑๓๑	๕/๓	๑๑
๑๖.	ล่องซาคธนบุรี	ทาสาคแดง	๑๒๗	๔/๔	๑๑
๑๗.	"	ทาสาค	๑๒๗	๖/๔	๑๐
๑๘.	ร่องทรง ร.๑	เกตุคุดหอยลาย คนไม่มีป้ายทอง-	๑๒๗	๖/๕	๑๑
๑๙.	รคนำคำเอก ร.๓	เหลื่อง กรอบไม้ประกับ เกตุคุดหอย	๑๒๗	๕/๔	๑๑
๒๐.	ล่องซาค ร.๔	ทาสาคายทอง	๑๒๗	๕/๕	๑๑
๒๑.	ทองล่องซาคและ ทองทึบ	ธรรมคา	๑๐๐	๑/๑ก.	๑
๒๒.	ล่องซาค	"	-	-	๑๐

ในจำนวนต้นฉบับรวมทั้งสิ้น ๒๒ ฉบับนี้ จารเป็นอักษรขอม ๒๐ ฉบับ จารเป็นตัวอักษรมอญ ๑ ฉบับ (เลขที่ ๑๕) อยู่ที่แผนกงานการบริการหนังสือภาษาโบราณ ในหอสมุดแห่งชาติ และอีกฉบับหนึ่ง (เลขที่ ๒๒) พบที่วัดเพชรพลี อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ต้นฉบับที่ไม่สมบูรณ์ ได้แก่ ฉบับเลขที่ ๔, ๖, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓ และ ๒๑ อีก ๑๕ ฉบับ เนื้อเรื่องจะจบสมบูรณ์ แต่มีความแตกต่างกันคือ ต้นฉบับที่มีความยาวเพียง ๑๐ ผูก จะจารตัวเล็กกว่าและเป็นอักษรขอมหวัคมากกว่าต้นฉบับที่มีครบ ๑๑ ผูก ผู้วิจัยจะกล่าวรายละเอียดในตอนต่อไปในเรื่องลักษณะต้นฉบับของแต่ละฉบับ

ต้นฉบับที่คัดเลือกมาวิจัยและอักษรย่อที่ใช้

เลขที่	ลักษณะคัมภีร์	อักษรย่อ
๒	ทองทิบ	ท.๑
๑๕	ทองทิบ	ท.๒
๑๓	ล่องชาดธนบุรี	ล.๒
๑๘	รองทรง ร.๑	ร.
๑๙	รคนำคำเอก ร.๓	รค.
๒๐	ล่องชาด ร.๔	ล.๑
๒๒	ล่องชาด	วพ.

เหตุผลที่เลือกต้นฉบับดังกล่าวมาวิจัย

๑. ต้นฉบับทั้งหมดที่มีเนื้อเรื่องจบสมบูรณ์มีเพียง ๑๕ ฉบับ นอกนั้นมีเพียงรายชื่อ แต่เนื้อหาข้างในปะปนกับเรื่องอื่นหรือผูกอื่น ๆ ไม่สามารถใช้ตรวจชำระได้ ในจำนวนนี้ ฉบับที่อยู่ในสภาพดี ใบลานแต่ละใบยังสมบูรณ์ ขอบไม่บุหรือหัก มีรอยมอดทำลายน้อยมาก และหน้าใบลานเรียงถูกต้อง ไม่มีการเอาลานของผูกอื่นมาแทรก เท่าที่ตรวจดูในระยะแรกนั้นมีอยู่ ๑๐ ฉบับ ผู้วิจัยคิดว่าจำนวนต้นฉบับเหล่านี้ อาจแบ่งออก

ได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ฉบับหลวงและฉบับราษฎร์ จะเห็นได้ว่า ฉบับหลวง ประณีตกว่า การจัดเตรียมใบลานดีกว่า ไม่ประทับดีกว่า ตลอดจนสภาพอื่น ๆ ก็ดีกว่า โดยทั่วไป นอกจากนี้แล้ว ตัวอักษรที่ชัดเจนและจารได้ถูกต้องกว่า ส่วนฉบับราษฎร์ นั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะด้อยกว่าทุกด้าน ตัวอักษรที่ใช้นั้นมักเป็นขอมหวัด การตรวจชำระ โดยอาศัยต้นฉบับเหล่านี้ ทำได้ยากกว่ามาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามคัดเลือก ใช้ต้นฉบับราษฎร์อย่างมากที่สุด และในที่สุดได้เลือกมา ๓ ฉบับ สภาพของต้นฉบับ เหล่านี้ แตกต่างกันมากพอสมควร และแม้ว่าจำนวนต้นฉบับที่สามารถใช้ได้จริง น่าจะมีถึง ๑๐ ฉบับก็ตาม แต่เมื่อเวลาที่จะนำมาคัดลอกจริง ๆ แล้ว ปรากฏว่า ต้นฉบับที่ตั้งใจจะใช้นั้นอยู่ในระหว่างการซ่อมแซมและบำรุงรักษา ผู้วิจัยจึงสามารถใช้ได้จริง ๆ เพียง ๖ ฉบับ จากหอสมุดแห่งชาติ และอีก ๑ ฉบับ จากวัดเพชรพลี อําเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และมีข้อที่น่าสังเกตว่า ต้นฉบับตัวเขียนคัมภีร์โลกปที่ปกสารนี้ที่มีความยาวทั้งสิ้น ๑๐ ผูก ได้แก่ ฉบับ ท.๑ และ ล.๒ มีเพียง ๒ ฉบับเท่านั้น และการจารตรงกันหน้าต่อหน้า บรรทัดต่อบรรทัด ส่วนที่เหลืออีก ๕ ฉบับนั้น มีความยาวทั้งสิ้น ๑๑ ผูก มีวิธีจารเหมือนกัน ข้อความต่าง ๆ เหมือนกันหน้าต่อหน้า บรรทัดต่อบรรทัด

๒. ต้นฉบับที่เป็นอักษรมอญมีเพียงฉบับเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยจึงนำมาสอบทาน เปรียบเทียบกับต้นฉบับขอมอีก ๖ ฉบับ เพราะอักษรมอญจารด้วยใบลานใหม่ สีชาดและทองชัดเจน ลายมือเป็นแบบเดียวกันตลอด ตัวอักษรแต่ละตัวมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สามารถใช้สอบทานกับต้นฉบับที่เขียนเป็นอักษรขอมอื่น ๆ ซึ่งย่อมจะทำให้ผลของการตรวจชำระสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ลักษณะของต้นฉบับต่าง ๆ

ในจำนวนต้นฉบับทั้ง ๗ ฉบับนี้ มีลักษณะดังนี้

๑. ขนาดใบลาน มีความกว้างยาวระหว่าง ๒" + ๒๒" ถึง ๒" + ๒๓"

๒. การจารแต่ละใบลาน จารด้วยอักษรขอม และอักษรมอญหน้าละ
๕ บรรทัด ทุกฉบับ

๓. แต่ละใบลานจะกำกับหน้าใบลานด้วยตัวอักษร ทั้งแต่ ง งา จิ
จิ ง ุ งู เง ใจ โง เภา ง่า งะ จนถึง ฎ - ฏะ

๔. ไม่มีต้นฉบับใดที่บอกปีที่จาร

ลักษณะต้นฉบับแต่ละฉบับ

ต้นฉบับทั้ง ๗ ฉบับ ที่ผู้วิจัยนำมาวิจัยและตรวจสอบชำระในครั้งนี้ นอกจาก
จะมีลักษณะทั่วไปดังกล่าวมาแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษ เป็นที่น่าสังเกตแต่ละฉบับ ดังนี้

ฉบับ ร. มีความยาว ๕๑ ใบลาน หน้าผูกแต่ละผูกจารชื่อคัมภีร์ ผู้สร้าง
ผู้ทาน และเวลาที่จารแตกต่างกันไปดังนี้

ผูก ๓ จารว่า
"พระโลกทีป ก นายอิน ทานแล้วเมื่อ ๑๒๒๒ ๕"

ผูก ๔ จารว่า
"พระโลกทีปก พระพรหมนี้สร้าง นายอินจำลอง ทานแล้ว
เมื่อ ๑๒๒๒ ๕"

ผูก ๕ จารว่า
"โลกทีปก พระเทพวิสร้าง เมื่อ ๑๒๒๒ ๕"
ไม่บอกผู้ทาน

ผูก ๖ จารว่า
"โลกทีปก พระเทพนี้สร้าง"
ไม่บอกผู้ทานและวัน เดือนที่จาร

ลักษณะใบลาน ยังใหม่ อักษรงาม อ่านง่าย แต่มีข้อบกพร่องในการจาร
มาก เช่น การไม่ใช้นิคหิตหรือการลงนิคหิตเกิน ตลอดจนการจารตัวอักษรต่าง ๆ
กวน

ฉบับ ท.๑ มีความยาว หน้าผูกทั้ง ๔ ผูก จารชื่อคัมภีร์ว่า

"โลกทิปก ทานขุนเทียม สีกาทองสุข สร้าง"

ไม่บอกผู้ทวนและวัน เดือนที่จารเหมือน ฉบับ ร.

ลักษณะ ใบลานชำรุดบ้าง ลายมือไม่เป็นแบบเดียวกันตลอด แสดงว่า
มีผู้จารหลายคน เมื่อจารพิกจะขีดฆ่าออกแล้วเขียนต่อไป มีข้อบกพร่องในการจารมาก
เช่น

วิกัณชาติ เป็น วิกัณชาติ, วาณิไซ เป็น วาณิไซ,

สิญ เป็น สิญ าสา เนื้อหาอื่น ๆ สมบูรณ์

ฉบับ ท.๒ ความยาว ๕๑ ใบลาน หน้าผูกทั้ง ๔ ผูก จารชื่อคัมภีร์ว่า

"โลกทิปก"

ไม่บอกผู้สร้าง ผู้ทวน และวัน เดือนที่จาร

ลักษณะ ใบลานใหม่ สีซาดและทองชัคเจน อักษรงาม เมื่อพิจารณา
ความประณีต ความพิถีพิถันและความเรียบร้อยในการจาร จะเห็นได้ว่าผู้จารได้จาร
ด้วยความระมัดระวังและรอบคอบมากที่สุด จารได้ถูกต้องชัคเจนมากที่สุด เนื้อหา
สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเลือกฉบับนี้เป็นฉบับยืนพื้นฉบับหนึ่งคู่กับฉบับ รก.

ฉบับ ล.๑ ความยาว ๕๑ ใบลาน หน้าผูกแต่ละผูกจารชื่อคัมภีร์แตกต่างกัน
ไป ดังนี้

ผูก ๓ จารว่า

"โลกทิปกก"

ผูก ๔ จารวา
"พระโลกทีปก"

ผูก ๕ และ ๖ จารวา
"โลกทีปก"

ทุกผูกบอกผู้สร้างไว้ คือ
"พระยาสีสะเทพ"

ไม่บอกชื่อผู้ทวน วัน เดือนที่จาร

ลักษณะ ไบลานเก่า ลายมือไม่ชัดเจน ตัวอักษรเล็ก มีการจารตกบ่อย ๆ

เช่น

เอกา ทาณา ทิสปุเร เอกา - - - - - (๕๖)

การใช้ศัพท์และไวยากรณ์ไม่ค่อยถูกต้องเหมือน ฉบับ ท๒. ส่วนเนื้อหา
อื่น ๆ สมบูรณ์

ฉบับ ล๒. มีความยาว ๕๑ ไบลาน ผูก ๓, ๔ และ ๕ หน้าผูกจารว่า
"โลกทีปก"

ผูก ๖ จารวา

"โลกทีปก"

ไม่บอกผู้สร้าง ผู้ทวน และวันเดือนที่จารเหมือนฉบับ วพ.

ลักษณะ ไบลานเก่าชิ้นรา กรอบและฉีกเป็นบางแห่ง ตัวอักษรที่ใช้จาร
เป็นอักษรขอมหวัด ลายมือบางที่ไม่ชัดเจน อ่านยากและมีรูปแบบแปลก ๆ ข้อบกพร่อง
ในการจารนี้มีมาก ถ้าอ่านตามลำพังฉบับนี้ อาจจะไม่มีความเข้าใจเลย เช่น

ฐปติ เป็น ฐปติ โกฎิโย เป็น โกฎิโย

ส่วนเนื้อหาสมบูรณ์ าลา

ฉบับ ๖๗ ความยาว ๕๐ ไบลาน หน้าผูกทั้ง ๔ ผูก จารชื่อคัมภีร์ว่า "โลกทิปก"

ไม่บอกผู้สร้าง ผู้ทานและวันเดือนที่จาร

ลักษณะ ไบลานเก่า กรอบ หักง่าย ลายมืออ่านยาก โดยเขียนติดกันเป็น พึกไปหมด ไม่มีเว้นวรรค การจารบกพร่อง ตกหล่นเกินและสับสนมาก เช่น

สมฤตา	เป็น	สมฤโต
ภโว	"	ภเว
ญายิตฺต	"	ญาคิยิตฺต
เทวทฺโต	"	ทวทฺโต

ฯลฯ

เข้าใจว่า ผู้จารไม่มีความรู้ทางภาษาบาลีที่พอ ส่วนเนื้อหาสมบูรณ์

ฉบับ ๖๘ ความยาว ๕๑ ไบลาน หน้าผูกทั้ง ๔ ผูก จารชื่อคัมภีร์ว่า "พระโลกทิปก"

ไม่บอกผู้จาร ผู้ทานและวันเดือนที่จาร

ลักษณะ ไบลานใหม่ ลายมือที่จารประณีตมาก และเป็นแบบเดียวกันตลอด อักษรงามเป็นเหลี่ยม อ่านง่าย มีการจารผิดพลาดน้อย ความเรียบร้อยโดยทั่วไปคล้ายกับฉบับ ๖๗. เนื้อหาสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เลือกฉบับนี้เทียบกับฉบับ ๖๗ ในการตรวจชำระ เพราะถือว่าเป็นฉบับหลวง

ข้อบกพร่องที่พบในต้นฉบับตัวเขียนที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบชำระ

ในต้นฉบับตัวเขียนที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบชำระทั้งหมด จะพบข้อบกพร่องที่คล้าย ๆ กัน คือ จารสระและพยัญชนะตกหล่น หรือจารสระและพยัญชนะซ้ำ

ซ้อนพยัญชนะในคำที่ไม่ควรซ้อน หรือไม่ซ้อนพยัญชนะในคำที่ซ้อน และจารที่ขสระเป็น
รัสสระ หรือจารรัสสระเป็นที่สระ เป็นต้น ต่างกันแต่ว่า ฉับใดจะบกพร่องมาก
น้อยกว่ากันเท่านั้น ผู้วิจัยไม่แยกกล่าวเป็นรายฉับ แต่จะกล่าวรวม ๆ กันไปทุกฉับ
ซึ่งจะพบขชบคพร่องต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๔ ประเภท คือ

๑. ข้อบกพร่องเกิดจากการจาร

๑.๑ จารติดกันเป็นพืด ทำให้ผู้อ่านแยกคำลำบากมาก โดยเฉพาะ
ปริเฉทที่ ๕ นี้ เป็นฉันทลักษณ์ทั้งหมด ซึ่งบางครั้งทำให้ผู้วิจัยวินิจฉัยคำหรือข้อความ
ผิดพลาด เพราะต้องอาศัยทั้งเนื้อเรื่องและลักษณะฉันทเข้ามาประกอบกัน จึงจะจัด
เข้าฉันทได้

๑.๒ จารผิดเพราะมีรูปคล้ายกัน เช่น

ค (คฺ) / ค (คฺ)	เช่น	อคทามลกฎจ	เป็น	อคทามลกฎจ	(๔๘)
ร (รฺ) / ว (วฺ)	เช่น	ทุเว	"	ทุเว	(๑๒)
ม (มฺ) / ป (ปฺ)	เช่น	มุตฺตคิกปภา	"	มุตฺตคิกปภา	(๕๓)
ก (กฺ) / ค (คฺ)	เช่น	เอเกกั	"	เอเกคั	(๑๐๖)
ป (ปฺ) / จ (จฺ)	เช่น	ปาธิตา	"	จาธิตา	(๒๗)
ส (สฺ) / ล (ลฺ)	เช่น	จณฑวโลโก	"	จณฑวโลโก	(๑๑๗)
ชช (ชฺ) / ฉฉ (ฉฺ)	เช่น	วชฺชชย	"	วฉฺฉย	(๔๒๕)

ฯลฯ

006780

๑.๓ จารผิดเพราะเสียงอ่านใกล้เคียงกัน หรืออาจเป็นเพราะความ
นิยมในสมัยก่อนก็อาจจะเป็นได้ เช่น

ฐ/ถ	เช่น	คิฏฐเร	เป็น	คิถฐเร	(๕๐)
ฬ/ล	"	หตุลโจฬกั	"	หตุลโจลกั	(๔๖)
ท/ธ	"	ภทฺทชฺชเดโร	"	ภทฺทชฺชเดโร	(๑๐๒๗)

ช/ท	เชน	โศโศทโน	เป็น	โทโศทโน	(๒๗)
ฉ/ต	"	อาหฏี	"	อาหคั	(๘๕๘)
ณ/น	"	ปณณานี	"	ปณนानी	(๑๐๕)

๑๗

๑.๘ จารึกเพราะความไม่รอบคอบของผู้อจาร

๑.๘.๑ จารึกระตก เชน

ปุตตกา	เป็น	ปุตตกา	(๑๘)
อุปายาน	"	อุปยาน	(๘๕๕)
สีหหนุ	"	สีหหนุ	(๒๒)

๑๗

๑.๘.๒ จารึกพยัญชนะตก เชน

วิสุกมม	เป็น	วิสุกมม	(๘๕๘)
ภูโธ	"	ภูโธ	(๑๕๓)
ปลลงเก	"	ปลงเก	(๕๕)

๑๗

๑.๘.๔ จารึกระเกิน เชน

สคตมา	เป็น	สคคิมา	(๕๑)
อาจริยา	"	อาจริยา	(๑๓๗)
กรวิกา	"	การวิกา	(๕๑)

๑๗

๑.๔.๔ จารพยัญชนะเกิน เช่น

บุชิตา	เป็น	บุชิตุตา	(๔๗)
มตา	"	มตุตา	(๑๒๗)
ปิตโร	"	ปิตุโร	(๓๒)
กุเวณา	"	กุเวณณา	(๒๑๑)

วลา

๑.๔.๕ จารขอความตกทุกต้นฉบับโดยหายไปหนึ่งศัพท์ เช่น

รามคาเม	นาคราชา	มเหษติ	-----
เอกา	ทาสา	คิหสปุเร	เอกา นาคปุเร อหุ (๕๖)
ฉตุตมฺหิ	เทวตา	ชานี	คโต โกลาหล -----
อหุ	เทเวสุ	ญตุวา	คํ สกโก วิสสุกมมพรวี (๔๕๔)

๑.๕ จารสระผิด บางที่สระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว หรือเสียงยาวเป็นเสียงสั้น และบางที่ก็จารเป็นสระอื่นต่างออกไป เช่น

อ/อา	เช่น	อนปฺปกํ	เป็น	อนปฺปากํ	(๔๕)
อา/อ	"	อชฺชิสฺสาย	"	อชฺชิสฺรย	(๔๓)
อ/อิ	"	สตุตมา	"	สตุตฺติมา	(๕๑)
อิ/อ	"	ปจฺจภาสฺสตุถ	"	ปจฺจภาสตุถ	(๑๒๘)
อิ/อี	"	ภิกฺขุณฺโง	"	ภิกฺขุณฺโง	(๑๑๕)
อี/อิ	"	ชมฺพุทฺธิเป	"	ชมฺพุทฺธิเป	(๕๕)
อิ/อ	"	ชฺโน	"	ชโน	(๒๘)
อุ/อู	"	มชฺชุมฺกุชฺชิกา	"	มชฺชุมฺกุชฺชิกา	(๕๐)
อุ/อ	"	กมฺมฺมนา	"	กมฺมมนา	(๑๑๗)
อู/อุ	"	ภิกฺขุ	"	ภิกฺขุ	(๖๘)

เอ/ไอ , เช่น เอเกณคเร เป็น เอโกณคเร (๑๐๕)
 โอ/อ่า " จุฑาโสโก " จุฑาโสกา (๑๑๗)

ฯลฯ

๑.๖ จารึกเพราะไม่ได้นิพนธ์ในที่ควรใส่ เช่น

ชิน	เป็น	ชิน	(๔๖)
อุณหัสส์	"	อุณหัสส	(๕๐)
วัสชาคั	"	วัสชาต	(๗๒)
อเหตุ	"	อเหตุ	(๑๑๕)

ฯลฯ

๑.๗ จารึกอาจเพราะจำมาผิด ๆ หรืออาจจะเขียนตามคำบอก
 แล้วฟังไม่ชัด เช่น

นิมิต์	เป็น	นิมิต์	(๕๔)
สโฆ	"	สโฆ	(๑๐๗)
อฏฐสี่ลั	"	อฏฐสี่ลั	(๑๑๑)
ปริจจาโค	"	ปริจจาโค	(๑๑๕)

ฯลฯ

๒. ข้อบกพร่องทางฉันทลักษณ์

ข้อบกพร่องประเภทนี้ เกิดขึ้นเพราะความจำเป็นในการใช้ศัพท์ เช่น
 ศัพท์ที่เป็นชื่อคน สัตว์ สิ่งของที่เป็นอสถารณนาม หรือศัพท์ที่มีความหมายจำกัด จะที่ฆะ
 หรือรัสสระอาจทำให้เสียรูปศัพท์ไปได้ ความเดิมของศัพท์อาจเปลี่ยนไปหมด จึงยอม
 ให้ผิดคณะฉันท์โดยถือว่า "ผิดคณะฉันท์ก็กว่าทำให้เสียความ" ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง

พระธรรมเจดีย์, ระเบียบแปลไทยเป็นมคธ พิมพ์ครั้งที่ ๔ (ธนบุรี :
 โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๗๕ - ๑๘๐.

ปรัชญาวัต ฉันท์ ดังนี้

มฺจุจลินโท สาคโรเจว	-----	(๑๐)
ภรโต ภคฺโรโส เจว	-----	(๑๑)
ปนาโท มหาปนาโท		(๑๒)
สุทฺโฆทโน โธโฆทโน		(๒๓)

กาลา

ในบาทที่ ๑ และบาทที่ ๓ ต้องใช้ ย คณะ แต่ฉันท์ที่ ๑๐ และ ๒๓ ใช้ ค คณะ และฉันท์ที่ ๑๑ และ ๑๒ ใช้ ร คณะ ท่านยอมให้ฉันท์ฉันท์หลักษณ์ เพื่อรักษาความ

๓. ขอบกพรองทางภาษาและไวยากรณ์

๓.๑ นาม ที่ฉันท์มักจะประกอบวิภัตติฉันท์ประเภท เช่น

ลฺงกาโส วิชโย นาม สีหพาหุณรินโท

กุมารโ พุทฺธเสฏฺฐสุตฺส คโต นิพพานวารสี (๒๐๐)

ลฺงกา เป็น ฉันท์ฉันท์ฉันท์ เป็นกรรมของ คโต ต้องเป็น ลฺงกั

วาร เป็น นุฉันท์ฉันท์ เมื่อประกอบ สัตตฉันท์ฉันท์ ต้องเป็นวาร ในที่นี้

แจกแบบมโนคณะ เป็น วารสี

ชวานุโต ปทสาเยว อคา โส มิสฺสกั นคั (๔๗๕)

ปท ศัพท์ เป็น นุฉันท์ฉันท์ เมื่อประกอบศตฉันท์ฉันท์ เอกพจน์ ต้องเป็น ปท ในที่นี้แจกแบบมโนคณะ เป็น ปทสา

กาลา

๓.๒ กริยา จะมีบ้างที่กริยากรรมวาทจ ใช้เป็นกัตตวาทจ เช่น

คั สคฺติยา หญฺญิ สุโร ----- (๓๕๕)

หญฺญิ เป็นกรรมวาทจ จาก หน ธาตุ อี ฉันท์ฉันท์ น่าจะเป็น หน

โยชานมกุคโยชุตส สีสณินนาสีโชนัน

ตสุเสว สีเส รุกวาน ปาตุ เจว อกามยิ (๒๓๓)

สีสนินนาสีโชนัน = สีส + ฉินน + อสิ + โชนน -
 น้ำล้าง + ซึ่งคาบ + ตักแล้ว + ซึ่งศิระษะ

๔. ความบกพร่องเรื่องประโยค

เป็นประโยคที่มีเนื้อความไม่เด่นชัด เพราะตัดทอนมาจากคัมภีร์อื่น
 จึงยากที่จะเข้าใจได้ ต้องอาศัยคัมภีร์อื่น ๆ มาเป็นหลักในการพิจารณาศัพท์และคำแปล
 เช่น

อุปราชุตส	ปพฺพชฺชา -	กาลโต	ปญฺติ	หิ	โส
สา	จาปี	อคุติพฺรหฺมสฺส		ปพฺพชฺชา	กตฺติจฺจนยา
อุปรชฺช	มฺหิณฺหฺสฺส			ทาตุกา	โมปี
ตโต	อธิกฺกา	สาติ		ปพฺพชฺชา	เยว
				โรจยิ	(๑๒๕-๑๓๑)

ข้อความตอนนี้ไม่ได้กล่าวมาก่อนเลยว่า คีตสอุปราช พระอนุชาของ
 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ออกบวช และพระมหินทเถระก็ปรารภว่าจะบวชตาม หรือ
 พระนางสังฆมิตตาเคยมีพระสวามีมาก่อนและได้ออกบวช พระนางก็ปรารภว่าจะบวช
 เหมือนกัน จึงยากที่จะเข้าใจต้องอาศัยอรรถกถาพระวินัยสมันตปาสาทิกา เล่ม ๑
 เป็นหลัก

อฏฺฐารสฺสมฺหิ	วสฺสมฺหิ	ชฺมมโสถสฺส	ราชิโน
มหาเมฆวนาราม		มหาโพธิ	ปคฺคิฏฺฐหิ
			(๕๐๕)

ในทำนองเดียวกัน ตอนต้นศรีมหาโพธิ์มาประคิษฐานในมหาเมฆวนาราม
 ก็ไม่ได้กล่าวมาก่อนเลยว่า พระสังฆมิตตาเป็นผู้นำมาและนำมาเมื่อไร ต้องอาศัยอรรถกถา
 พระวินัยสมันตปาสาทิกา เล่ม ๑ เช่นเดียวกัน

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจชำระและเลือกคำ

๑. ถ้าคำอ่านจากทุกฉบับตรงกันแล้ว ถือว่าคำอ่านนั้นเป็นคำที่ถูกต้องไว้ก่อน

๒. อย่างไรก็ตาม การสะกดตัวอาจมีข้อแตกต่างกันได้ ความแตกต่างอาจเป็นเพราะความนิยมแต่ละสมัยหรือท้องถิ่น ในกรณีการตรวจชำระคัมภีร์นี้ ถือเอาตามทีสะกดในคัมภีร์พระไตรปิฎกของกรมการศาสนาเป็นหลัก ถัดไปถือเอาการสะกดตัวตามคัมภีร์ศาสนาพุทธที่มีการตรวจชำระแล้วโดยมหาวิทยาลัย (เช่น สมันต-ปาสาทิกา) หรือโดยกรมศิลปากร (เช่น ฎุปรังศ์) ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์เหล่านี้ จะถือเอาการสะกดตัวตามปทานุกรมบาลี - ไทย - อังกฤษ - สันสกฤตของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ แล้วจึงถือเอาตาม The Pali Text Society's Pali English Dictionary ของ T.W. Rhys Davids เป็นหลักตามลำดับ

๓. ความผิดพลาดของผู้จารอักษรนั้น ถ้าหากสามารถระบุได้แน่นอนว่าเป็นการจารบกพร่องและตัวที่ถูกต้องเป็นอย่างไรแล้ว จะแก้ไขให้ถูกต้องทันที เช่น การจาร อี เป็น อี ในคำที่เป็นที่รู้จักอยู่แล้ว กรณีที่คล้ายคลึงกันนี้ ได้แก่ ข้อบกพร่องของผู้จารอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ในข้อ ๑.๓ - ๑.๗

๔. เมื่อมีคำอ่านผิดเพี้ยนแตกต่างกัน จะพิจารณาโดยถือเอาฉบับ ท.๒ และ รค. เป็นหลักก่อน ถ้าหาก ท.๒ และ รค. ตรงกัน จะถือว่าคำอ่านของ ท.๒ และ รค. ถูกไว้ก่อน เว้นแต่หากคำอ่านของคนฉบับอื่นนั้นตรงกันเป็นส่วนใหญ่และได้ความถี่กว่า หรือมีหลักฐานอื่นสนับสนุน จึงจะพิจารณาแก้ไขคำอ่านของคนฉบับทั้งสองนั้น

๕. ในกรณีที่คนฉบับทั้ง ๗ ฉบับ มีคำอ่านแตกต่างกันไปหลายอย่าง และไม่เข้าหลักที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ ผู้วิจัยถือเป็นหลักในเบื้องต้นว่า จะถือเอาคำอ่านที่

ถูกต้องตรงกันจำนวนมากกว่าเป็นหลักไว้ก่อน การที่คำอ่านอาจจะผิดแปลกแตกต่างกันทั้งนี้ถือเอาการสะกดตัวผิด ความผิดพลาดของผู้จาร (ข้อ ๓) การเขียนคำผิด การเขียนซ้ำคำ การเขียนคำตกลง และการเติมคำเข้ามาด้วย

๖. ในกรณีที่มีผู้แย้งว่า คัมภีร์โลกปทีปกสาร์ ได้อาศัยคัมภีร์อื่นเป็นหลัก เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎกว่า

ปนาโท นาม โส ราชา ยสส ฐโป สุวณฺณโย

ทฺริยํ โสพสุพฺเพโธ อจฺจนานุ สหสฺสํชา (๑๐๓๑)

สมันตปาสาทิกา เล่ม ๑ ว่า

สมณา มยฺ มหาราช

ธมฺมราชสฺส สวากา

ตเวว อุนฺกมฺปาย

ชมฺพฺหุทีปา อธิชาคคฺคตฺติ (๔๔๔)

าธา

มีน้ำหนักพอที่จะนำมาเทียบด้วย นอกจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และสมันตปาสาทิกาแล้ว คัมภีร์อื่นที่อ้างถึงบ่อย โดยเฉพาะในปริจเฉทที่ ๕ นี้ ได้แก่ คัมภีร์มหาวงศ์, ฎุปรังค และชินกาลมาลีปกรณ์

๗. ในกรณีที่มีคำอ่านผิดไวยากรณ์ เช่น ผิดลิงค์ ผิดพจน์ และคำอ่านที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ปนกัน โดยปกติจะถือว่าคำอ่านที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เป็นคำที่ถูกต้อง

ลักษณะการใช้คำ

คัมภีร์โลกปทีปกสาร์ เป็นคัมภีร์ใหญ่คัมภีร์หนึ่ง มีความยาว ๑๑ ผูก ประมาณ ๒๕ ใบลาน งานนี้เป็นงานที่อาศัยความรู้ความสามารถอย่างมาก เพราะพระเมธีจักรเป็นผู้คงแก่เรียน ได้อ่านคัมภีร์ต่าง ๆ มากมายหลายคัมภีร์ เนื้อหาที่ท่านผู้รจนาค้นนำมากล่าวถึงในคัมภีร์โลกปทีปกสาร์มีมากจนจำเป็นต้องมีการย่อ

และตัดทอนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม การเลือกคำมาใช้ในคัมภีร์นี้ก็มีข้อที่น่าควรสังเกตอยู่บาง เช่น ในกรณีต่อไปนี้

๑. การลง ก ปัจจัย

ตามธรรมคำ ก ปัจจัยในภาษาบาลี อาจเป็นนามกิต्तก (ว. ๑๕๓) หรืออาจเป็น ศัพท์ิต (ทบ. ๖๗) ก็ได้

พระเมธีกรใช้ ก ปัจจัยเหล่านี้ตามปกติ และบางทีก็มีกาธิใช้ ก ในลักษณะสัทตะ เช่น

๑.๑ นามกิต्तก เช่น

ปัจจัยหายโก	(๑๒๕)
โลกนายโก	(๒๐๑)
ปริณายกั	(๓๖๘)

ฯลฯ

๑.๒ ศัพท์ิต เช่น

ปุตตเคน	(๓๔๒)
ปุตตกั	(๖๕๘)

ฯลฯ

๑.๓ "ก" สัทตะ คือ เมื่อเติมลงไปแล้วมีความหมายตามรูปเดิมของตน ไม่ได้ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป เติมเพื่อให้ครบฉันทลักษณ์ เช่น

เชฏฐโก (๑๕๐)	อาทิกั (๑๔๒)
ปุตตกณณโก (๑๕๖)	ปสนนโก (๑๐๑)

ฯลฯ

๒. การใช้ตุนาที่ปัจจัย หรืออภยกริยา นิยมใช้ทั้ง ตวา ตวาน อิบ (ไวยากรณ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ใช้ ปัจจัย) ส่วนตุนปัจจัยไม่มีที่ใช้เลย แต่อิบปัจจัยมีที่ใช้มาก และนอกจากจะใช้ ประกอบกับธาตุที่มีอุปสรรคนำหน้า ที่ใช้สืบประกอบโดยตรงก็มี เช่น

๒.๑ ไม่มีอุปสรรคนำหน้า เช่น

จินตिय (๒๑๗)

เปสีย (๑๐๖)

คณตีย (๔๖๖)

มูญจिय (๔๕๓)

ฯลฯ

๒.๒ มีอุปสรรคนำหน้า เช่น

อานिय (๕๕) อเวกขिय (๑๒๓)

วิสขชिय (๑๐๕) อารอบिय (๑๕๔)

สมาทिय (๑๑๑) สุปสสिय (๓๕๕)

ฯลฯ

"สพเพหิ โสปสคฺคานุปสคฺเคน ธาตุหิ ปเรตฺตํ ตุนาตินํ ปจฺจยानํ
ขสฺสหาเตโส โนติ แปลงตุนาที่ปัจจัยหนปลายเป็น ย หน้าธาตุทั้งหลาย ทั้งที่มี
อุปสรรคและไม่มีอุปสรรค" (ท๒. ๕๐).